

G. VARGA GYÖRGYI VÁLOGATOTT NYELVÉSZETI ÍRÁSAI

Egy szakmai gyűjteményes kötet nemcsak az egykori szerző tükröképet mutatja meg, hanem tükröt tart mindannyiunk elé is, mert a megidézett teljesítménynek – mint közös emlékeknek – tanúságtevői, mintegy hitelesítői vagyunk. A kötet G. Varga Györgyi lányának, Gáspár Juditnak áldozatos kezdeményezéséből jelent meg. A szerkesztés és lektorálás munkáját egykori tanítványai, Ladányi Mária, Gerstner Károly és P. Lakatos Ilona végezték el. Magam – életkorom miatt – tanítványa nem lehettem, de több éven át szobatársa voltam az egyetemen.

Az Előszót Ladányi Mária fogalmazta meg, figyelemreméltóan szokatlan aláírással: „a szerkesztők nevében: Ladányi Mária”. A tanítvány tanárának egyéniségét „a hallgatókkal együtt dolgozó kutatótanárként” örököltette meg. Természetesen egyetemi katedrára aligha állhat olyan tanár, akinek szakmai munkája nem teszi eleve névvel az átadott ismeretanyagot. G. Varga Györgyi pontosan megrajzolt tanári képe azonban többet, fontosabbat tár elénk. Megmutatja, hogy e követelmény nem merülhet ki abban, hogy a tanár témái anyagát továbbadja. Az egyetemen oktató tanár ugyanis nemcsak kutató tanár, hanem – ahogy az Előszó helyesen egybe is írja – kutatótanár. A szakmát úgy tanítja, hogy szakmára is tanít. Ennek a kívánalomnak a jegyében, G. Varga Györgyi 1973-tól 1985-ig vezetett hallgatói számára egy regionális köznyelvi kutatócsoportot, egy szakmai műhelyt. A most bemutatott kötet szerkesztői is tagjai voltak ennek a csoportnak. Az itt megszerzett műhelytapasztalatok nem kötötték meg a résztvevők tudományos érdeklődését, nem tették egy vágányúvá pályájukat, mert vannak köztük olyanok, akik a nyelvvaltozatokkal foglalkoznak, de olyanok is, akik az általános nyelvészetnek, az etimológiának vagy a lexikográfiának lettek napjainkra már ismert, sőt elismert szakemberei.

G. Varga Györgyi főként három tudományterülettel foglalkozott: a magyar leíró nyelvtan, a magyar történeti nyelvtan és a magyar nyelvvaltozatok kérdéskörével. Igazi, hiteles képet akkor alkotunk róluk, ha a tudománytörténeti környe-

zetükben vesszük számba őket. *Egyrészt* a kései ómagyar kor névmásairól írt nagy fejezete a hiányzó alaplakások egyikének, A magyar nyelv történeti nyelvtanának lett fontos része. A 20. század utolsó fél évszázadának meghatározó feladata és teljesítménye volt alaplakások korszerű pótlása, mint például az értelmező, az etimológiai, a szinonima szótáré és nem utolsó sorban a leíró, majd a történeti nyelvtané. *Másrészt* leíró nyelvtani munkáiból kiemelendők azok a tanulmányai, amelyekben határkérdésekkel foglalkozott: a „nem tiszta szófaji kategóriákkal”, az átmeneti szófajokkal, vagy a mondatértékű szavakkal, illetve a szóértékű mondatokkal. A kutatót fenyegető szemléleti csapdák között gyakori az, hogy valaki a fától nem látja az erdőt, de az is, hogy a tágabb összefüggéseket merev határokkal ábrázolja. G. Varga Györgyi vissza-visszatérő kérdései, a kérdéseket éles fényre megvilágító példái ma is aktuálisak. Bizonyítékként emlékezzünk csak Nadasdy Ádámnak a Pannonhalmi Szemlében megjelent, „A szavakon innen és túl” című remek esszéjére! *Harmadrészt* az ún. budapesti köznyelv alakváltozatairól írott, könyv alakban is megjelent disszertáció valóban „a hazai szociolingvisztika egyik alaplakamentuma”. Gondoljunk csak arra, hogy a magyar szociolingvisztika mai, kicsiszolódott módszertani lehetőségei, széles skálájú kutatási eredményei, mintái *előtt* jelent meg ez a munka, 1968-ban!

Személyes emlékeim, emberi élményeim közül kettőt idézik fel. Mindenkinek vannak meglévő és vannak hiányos vonásai, karakterjegyei. Varga Györgyi tanárnóvel sokszor voltam együtt feszült, ingerült helyzetekben. Mondhatnám úgy is: több frontvonalon többször szagoltam vele együtt puskaport. Egyetlen olyan esetet sem tudok azonban felidézni, amely az ingerült, felcsattanó Varga Györgyit elevenítené meg. Egyetlenegyét sem. Ez annyira feltűnő volt, hogy sokáig gondolkodtam rajta. Mára meggyőződésem, hogy az indulattól feszült, szikrázó vitázókra úgy nézett, hogy azok éppen zavarban vannak, tévesen gondolkodnak, rossz útra tévedtek. Egyszóval, bajban vannak. Tanulságul szolgált számomra – visszamenőleg is –

ez a szemlélet, azaz a viselkedés, a látvány mögé nézés. Egy másik emlékem azonban kezdettől világos volt. Ha találkoztunk, afféle névjegy mondatként mindig ezt kérdezte: „Hogy vannak?” Nem azt, „hogyan van?”, hanem többes számban. Hogy vannak – együtt, egymással? Természetesen ez is élő tanulás számomra.

A kötet címe: „G. Varga Györgyi válogatott nyelvészeti írásai”. Fölötte van egy idézet: „... csak tetetlen szavaim ragyognak...”. A válogatás kéz-

iratának címlapján ez még főcím volt. Radnóti kevéssé ismert versének szavai kétségtelenül jól illenek a kötet címlapjára, mert Radnóti Varga Györgyi kedves költője volt. A temetésén is a Nem tudhatom hangzott el Balassa Péter emberről, mert póztalan búcsúztatójaként. Filozof módra hajoljunk azért közelebb is az idézett szavakhoz. A költőnek a szavai ragyognak csak – mindmáig. Mi más? Igen, G. Varga Györgyinek is a szavai – íme, mindmáig.

